

**HAJÓKOVÁCSOK, 1934**

Gouache, papír kartonon, 37x52 cm  
Jelezve balra lent: Derkovits Gy.

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft

Starting price: 20 833 EUR

FELTEHETŐEN KIÁLLÍTVÁ:

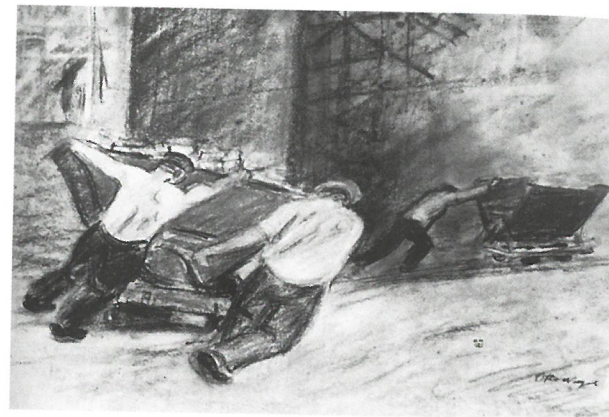
- Derkovits Gyula gyűjteményes kiállítása.  
Ernst Múzeum, Budapest, 1934. október.

**ASZIMBÓLUMOKTÓLA VALÓSÁGIG**

A huszadik századi magyar képzőművészet egyik legnagyobb erejű és hatású életművét felmutató Derkovits Gyula Kernstok Károlynak, a magyar progresszió elismert mestérének irányításával kezdte pályáját a Tanácsköztársaság idején. A mennyiségét tekintve sem csekély életmű röpké másfél évtized alatt született meg. A kezdeti szimbolikus-árkádikus témák után, 1930 körüli művei továbbra is kivétel nélkül figurálisak, de emellett határozottan konstruktív alapállásúak. Ebben az időben talált rá arra a leginkább filmes kifejezésekkel leírható komponálási módszerre, melynek egyik gyökere a korabeli német és orosz némafilmek montázs technikájában lelhető fel. Az átvágásos és áttűnéses látványeffektusokat alkalmazó, premier plánban mutatott figurákkal operáló módszert Derkovits sikerrel ültette át a festészet nyelvére. *„Nyugodtan támaszkodhatott nagy műgyakorlatának dús tapasztalataira. Az átvett, de soha teljesen át nem érzett, idegen festőkelléktárat is könnyedén dobhatta sutba, minthogy a maga emlékképeinek gazdag tárházából immár feszélytelenül meríthetett. Kézírása is felszabadult az addigi dogmatikus kötöttség alól, színei pedig, amelyekkel nagy foltokba tagolta a felületet, kivilágosodtak, vaskos merevségükből áttetszővé oldódtak s egyre tisztábban csendültek meg Derkovits új kolorizmusának sajátos hangzatában.”* – írta a művész halálának évében kiadott monográfiájában Ártinger Imre.

**„VILÁGKÉP HELYETT KÉPVILÁG”**

Derkovits 1930 körül előbb Újpesten, majd a Dunai Hajógyár környékén élt és dolgozott. Konstruktív módon szerkesztett kompozíciói nagy részén közvetlen külvárosi környezetének jellemző alakjai, ipari tájban tevékenykedő figurák jelennek meg. Néhány év alatt e meglehetősen szűk témataromány minden zegét-zugát bejárta, a megrendítően drámai zsánerejelenettől a szatirikus karakterábrázolásig. Bármennyire is próbálta azonban a társadalombírálat eszközévé kényszeríteni művészetét, a szociális tematikának sosem tudta teljes mértékben alárendelni feltűnő gazdagsággal áradó alkotóerejét. Ma Der-



Otto NAGEL: Rakodó munkások, 1929  
Sammlung Schallenberg-Nagel, Berlin

kovits művészetében nem elsősorban választott témáit, sokkal inkább azok ábrázolásának mikéntjét csodáljuk. A szocialista művészet legtöbb hazai képviselőjével ellentétben, Derkovitsot éppen egészséges festői érzéke óvta meg attól, hogy életművét a programművészet kategóriájába sorolják. A képi ötletességben megnyilvánuló bámulatosan gazdag kompozíciós érzék, a rendkívül fejlett és kifinomult színjáték, valamint a kivételes művészi tehetség „a festői előadás páratlan szépségében” összegződik művein. Igazságkeresésében a legtisztább és legmagasabbrendű művészetet találta meg, amely hazai viszonylatban József Attila költészetével tekinthető párhuzamosnak és egyenrangúnak.

**AVÁROSPEREMÉN**

A művész utolsó évének nagy témájaként ismert dunai hajósélet először egy évvel korábban, 1933-ban bukkant fel vázlatok formájában. A hajóépítő munkásokat, hajókovácsokat és homokszállítókat ábrázoló kompozíciók közeli párhuzamai Kassák Lajos Munka-körének szociófotóiban lelhetőek fel. Ezek nyers realitása keveredik Derkovitsnál a Gresham-körre jellemző opálos-hamvas színvilággal. Az itt bemutatott *Hajókovácsok* tulajdonképpen a szintén 1934-ben született, egyfigurás *Hajókovács* előkészítője. E monumentális végeredményhez Derkovits vázlatok és variációk hosszú során át jutott el. Érdekes, de csupán látszólagos az az ellentmondás, mely az itt szereplő gouache szín- és témavilága között feszül. A rendkívüli érzelmi töltéssel rendelkező, ám mégis szigorú tárgyilagossággal megragadott téma síkszerűen dekoratív megfogalmazása éppúgy magán viseli a korszak európai képzőművészetét meghatározó fő áramlatok közül az új tárgyilagosságot, mint az art deco nem egy meghatározó vonását. Az egymásnak feszülő témaválasztás, szín- és formavilág azonban mégis utánozhatatlanul egyedi és elsőrangú kvalitású műalkotásban csendül össze.

Rum Attila

